Tampereella, 8.12.2022

Eduskunnan sosiaali- ja terveysvaliokunnalle

ASIANTUNTIJALAUSUNNON TÄYDENNYS ASIASSA HE189/2022

Täydennys lausuntoon hallituksen esityksestä laiksi sukupuolen vahvistamisesta ja siihen liittyvien lakien muutoksesta, niiltä osin mitä kuulemisessa tuli asiassa lisää kommentoitavaa

Kiitämme siitä, että saimme olla perjantaina 2. joulukuuta kuultavana valiokunnassa. Esitämme asiantuntijapuheenvuoroihin ja meille esitettyyn kysymykseen seuraavat kommentit ja vastauksen

Kansanedustaja Ilmari Nurminen kaipasi meiltä täydentävää tietoa lausuntomme kohtaan, joka koski huomautus esityksestä Laiksi väestötietojärjestelmästä ja Digi- ja väestötietoviraston varmennepalveluista annetun lain muuttamisesta.

Alkuperäinen kirjallinen lausunto:
Tehty muutos nyt esitetyllä tavalla on oikea, mutta ei riittävä. Kehotamme sosiaali- ja terveysvaliokuntaa esittämään myös lain 40 § 2 momentin poistoa, tai esittämään asiassa toimenpidearviota, jolla voidaan varmistaa, että lainkohdan mainitun mukaisesti ei tietoja sukupuolensa korjanneista luovuteta siinä laajuudessa, kun mitä lainkohta nykyään mahdollistaa. Transihmisten taustatietojen asiaton luovuttaminen voi huomattavalla tavalla vahingoittaa niin heidän turvallisuuttansa, kun oikeuksiansa.

Täydentävä kommentti:
On huolestuttavaa, että mainitun momentin mukaan näkemyksemme mukaan transtaustoja sisältävää väestörekisteritietoa voisi Digivirasto luovuttaa erilaisille yksityisillekin toimijoille, joilla ei pitäisi ollaan mitään saada tällaista tietoa käyttöön mitä voidaan hyödyntää jopa kaupallisiin tarkoituksiin. Sukupuolivähemmistöihin kuuluvat on myös YK itsenäisen SOGI-asiantuntija mukaan oltava valtioiden erityisessä suojeluksessa, mikä näkemyksemme mukaan ei tässä toteudu. Saman lainkohdan 1 momentti mahdollistaa tietojen luovutuksen viranomaisille, ja se pitäisi riittää tiedon luovutuksen osalta näitten merkintöjen osalta.

Eräiden muiden asiantuntijoiden esittämästä

Olin aika sanaton kuulemisen yhteydessä siitä, että epäillyt translain mahdollisesti mahdollistamiin rikosten tekoihin kohdistuivat yksinomaan meihin transnaisiin. Transmiesten oikeuksia tai mahdollisia tekoja ei mitenkään kyseenalaistettu muuten, kuin mitä muuten koko lainsäädännön oikeutuksesta kyseenalaistettiin. Transmiehiä on kaksi kertaa enemmän lukumäärällisesti, kuin meitä transnaisia. Erityisesti professori Puolimatkan väittämät olivat sisällöltään kaikkia transnaisia, ja minua läsnä olevana, loukkaavia. Seuraavassa tarkemmin niin Puolimatkan, professori Kaltialan ja sosiologi Hartin väittämistä muutama lyhyt kommentti.

Professorin Kaltialan lausumassa oli selvä virhe. Hän viittasi siihen, että tutkimuksia nuorten osalta ei ole tehty miten heidän transitioprosessinsa etenee ja pysyvätkö sukupuolen identiteetin osalta näkemyksessään. Päinvastoin lukuisat kansainväliset tutkimukset osoittavat, että nuoret tietävät jo hyvin varhain oman sukupuoli-identiteettinsä, ja se on riippumatta siitä, onko kyse cis- vai transnuoresta sekä validi että pysyvä.

Viimeinen suurempi kansainvälistä huomiota saanut tutkimus oli Alankomaissa suoritettu 7 vuoden seuranta transnuorten hormonihoidoista. Aloittaessaan henkilöt (n =720) olivat 13–17-vuotiaita ja tutkimuksen päättyessä 21–25-vuotiaita. Koko otannasta vain 2 % oli jossain vaiheessa keskeyttänyt hoidon, ja syynä ei ollut katuminen vaan muut syyt, kuten se että henkilö oli tyytyväinen siihen saakka saamansa hoitoon eikä toivonut enempää tai sitten syynä olivat taloudelliset syyt.
((https://www.researchgate.net/publication/364627159_Continuation_of_gender-affirming_hormones_in_transgender_people_starting_puberty_suppression_in_adolescence_a_cohort_study_in_the_Netherlands)

Kaltialan suullisesta esityksestä ymmärsi edelleen, että transnuorten psyykkinen pahoinvointi on niin voimakasta, että sen varjolla ei voida ajatella enempää hoitoa annettavan tai että he eivät ole kykeneviä itse päättämään juridisesta sukupuolesta. Todellisuus on juuri päinvastoin, syy monen transnuoren psyykkiseen pahoinvointiin on se, että he eivät saa olla oma itsensä mihin merkittävältä osalta vaikuttaa se, että he eivät voivat korjata juridista sukupuolta, minkä voivat tehdä jo enemmistössä EU/EEA-maasta. Myös suullisesti lausumasta sai käsityksen, että hyvin monella transnuorella on vakavia mielenterveyden häiriöitä. Jos otanta on ne 100 lähetettä, jotka vuosittain tulevat nuorten transpolille, ei luku ole merkitsevä. Aikuisten puolen lähes 1000 lähetettä kertoo enemmän, ja tiedossa on, että useimmat ovat jo selvästi nuoruusvuosina tienneet oman identiteettinsä. On myös runsaasti dokumentaatiota (mm. Translasten ja -nuorten perheet ry) siitä epäasiallisesta kohtelusta minkä nuoret kohtaavat nuorten transpoleilla, ja siitä että tämä asiaton kohtelu on ollut merkittävästi omiaan vähentämään nuorten hakeutumista hoitoihin näiden yksiköitten kautta.

Nykyinen kansainvälinen transhoidon hoitosuositus (WPATH Standards of Care v. 8) määritteelle, että transnuoren identiteettikehitystä edistää parhaiten se, että nuoren kasvuympäristö kaikkine osatekijöineen kuten ystävät, koulut ja erityisesti muu yhteiskunta tukevat nuoren omaa kokemaa sukupuoli-identiteettiä. Tässä merkittävän osana on etunimen ja henkilöasiakirjoissa näkyvän sukupuolimerkinnän muuttamisen mahdollisuus. Tätä tukee myös Suomessa STM:n tekemä selvitys, jossa ilmeni, että 75 % transnuorista kokee elämänlaatuansa heikentävänä tekijänä sen, että eivät voi käyttää virallisesti omaa sukupuoli-identiteettiänsä.

Professorin Puolimatka kahden puheenvuoron sisällöt muun muassa biologisesta sukupuolesta, ja että näitä olisi vain kaksi vastakkaista, kuuluvat vuosikymmeniä sitten hylättyyn tieteelliseen näkemykseen. Kuten totesimme kirjallisessa lausunnossamme ja myös minun esittämässä puheenvuorossa, tieteen näkemyksen mukaan nykyään on se, että biologinen eli kliininen sukupuoli on jatkumo, jossa jatkumon päissä tosin on ehdoton enemmistö ihmisistä, mutta keskellä meitä on, kuten intersukupuoliset. Muu professori Puolimatkan lausumaa oli uhkakuvien luomista transnaisista lähinnä rikollisina ja miehinä, mitä kumpaakaan emme tietenkään lähtökohtaisesti ole. Pukuhuoneissa mistä Puolimatka mainitsi, eivät transnaiset ole ongelma vaan sinne pyrkivät rikolliset cismiehet, joiden mahdollisista rikoksista säädellään rikoslaissa. Valitettavan pitkään keskusteltiin vankeinhoidosta, josta todettakoon, että mikään ei nykyisestä muutu kun Rikosseuraamuslaitos jo nyt sijoittaa transnaiset ensisijaisesti heidän ilmentämän ja kokeman sukupuolidentiteetin mukaisiin sukupuolitettuihin osastoihin.

Sosiologi Linda Hart yritti osaltansa mitätöidä kansainvälisten sopimusten ja niiden perusteella kansainvälisten toimijoiden antamat allekirjoittajamaita sitovat suostumukset. Todettakoon, että allekirjoittamalla kansainvälisiä sopimuksia valtiot keskenään sopivat esimerkiksi ihmisoikeuskäytännöistä, ja näitä tarkennetaan suosituksilla, jotka siis on lähtökohtaisesti tarkoitettu implementoitavaksi kansallisissa lainsäädännöissä, eikä niin, että vasta kansainvälisten oikeuksien antamilla päätöksien jälkeen maat tähän pakotetaan mihin jälkimmäiseen hän viittasi EIT-tuomiolle, jota Suomi on velvollinen noudattamaan.

Toivomme jatkossa asiallisempaa käsittelyä, ja on käsittämätöntä, että eduskunnassa ei laajemmin ole halua ulottaa laki kaikille sitä tarvitseville. Nuorten jättäminen lain ulkopuolelle, kun on ihmisoikeusrikos.

Annan mielelläni asiassa lisätietoja,

Ystävällisesti,

Transfeminiinit ry

Tanja von Knorring
Puheenjohtaja, oto. toiminnanjohtaja